

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА
Кафедра морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

« 22 » вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 08. Педагогічна (асистентська) практика

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 103 «Науки про Землю»

Освітньо-наукова програма: «Науки про Землю»

2024 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогічна (асистентська) практика». – Одеса: ОНУ, 2024. – 11 с.

Розробники: Козлова Тетяна Віталіївна, кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент, доцент кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології
Вейланде Лілія Вольдемар-Вікторівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології

Протокол № 1 від. "2" березня 2024 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Сергій КАДУРІН)

Погоджено із гарантом ОНП «Науки про Землю»

(Валентина ЯНКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету
Протокол № 1 від. "30" 08 2024 р.

Голова НМК

(підпис)

(Віталій СИЧ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Морська геологія, гідрогеологія, інженерна геологія та палеонтологія»

Протокол № ____ від. " ____ " ____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Морська геологія, гідрогеологія, інженерна геологія та палеонтологія»

Протокол № ____ від. " ____ " ____ 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>денна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів - 6 змістових модулів - 3 годин - 180	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 103 Науки про Землю Освітньо-наукова програма Науки про Землю Рівень вищої освіти третій (освітньо- науковий)	Обов’язкова
		<i>Рік підготовки:</i>
		3-й
		<i>Семестр</i>
		5-й
		<i>Лекції</i>
		-
		<i>Практичні, семінарські</i>
		-
		<i>Лабораторні</i>
		-
		<i>Самостійна робота</i>
		180 годин
Форма підсумкового контролю: залік		

2. Мета та завдання практики

Педагогічна практика є одним з етапів професійної підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії до науково-педагогічної діяльності і має своєю ціллю сформувати у аспірантів професійно-педагогічні компетентності щодо здійснення освітнього процесу у закладах вищої освіти майбутніми спеціалістами геологами.

Програма педагогічної (асистентської) практики розроблена на основі Закону України «Про вищу освіту», у відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261, з урахуванням Положення про організацію освітнього процесу в ОНУ імені І.І. Мечникова, Положення про порядок проведення практики здобувачів вищої освіти ОНУ імені І.І. Мечникова.

В основу робочої програми покладена «Програма педагогічної асистентської практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Одеського національного університету імені І.І.Мечникова» (схвалено на засіданні Науково-методичної ради ОНУ імені І.І. Мечникова 18.10.2018 р., протокол № 4)

http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/aspirantura/programa_pedagogichnoi_praktyki_aspiranta.pdf

Базою для проходження педагогічної практики є геолого-географічний факультет Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (кафедра морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології).

Педагогічна практика здійснюється з урахуванням обов'язкового мінімуму змісту програми професійної підготовки викладача вищих навчальних закладів після вивчення базових психолого-педагогічних дисциплін.

Метою педагогічної асистентської практики аспірантів є формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти Наук про Землю (геологія), створювати та впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики (технології) навчання.

Завдання педагогічної асистентської практики:

- закріплення і поглиблення теоретичних знань, отриманих під час навчання в аспірантурі за освітньо-науковою програмою «Науки про Землю» підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 103 Науки про Землю;
- набуття досвіду проведення всіх форм організації освітнього процесу і видів навчальних занять у закладах вищої освіти;
- інтеграція науково-дослідної та педагогічної діяльності практикантів;
- поглиблення та застосування фахових знань у розв'язанні конкретних педагогічних завдань практики;
- розвиток професійно-педагогічних здібностей на основі досвіду практики.

Додаткові завдання:

- отримання уявлень про діяльність кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології на посаді науково-педагогічного працівника у період проходження практики;
- впровадження результатів дисертаційної роботи в учбовий процес;
- формування умінь моніторингових досліджень у галузі освіти з Наук про Землю;
- стимулювання самовдосконалення майбутніх фахівців.

Процес проходження педагогічної практики спрямований на формування наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері наук про Землю, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення

загальних (ЗК):

- ЗК 02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел..
- ЗК 03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

спеціальних(СК):

- СК 04. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англомовних наукових текстів за напрямом досліджень.
- СК 05. Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.
- СК 08. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

Програмні результати навчання (РН):

- РН 02. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні й комп'ютерні моделі Землі, її геосфер, планет земної групи та процесів, що відбуваються в них, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у Науках про Землю і та дотичних міждисциплінарних напрямках.
- РН 03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми наук про Землю, кваліфіковано оприлюднювати в тому числі іноземною мовою результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях та на наукових заходах.
- РН 04. Формулювати та перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.
- РН 05. Глибоко розуміти загальні принципи та методи наук про Землю, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях та у викладацькій практиці.
- РН 07. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми у науках про Землю з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.
- РН 10. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері наук про Землю, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти й викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти

Очікувані результати навчання. Після проходження практики аспіранти повинні знати:

- основні форми організації і основи планування освітнього процесу;
- дидактичні принципи проведення всіх видів навчальних занять та зміст документів, що їх регламентують;
- форми та методи контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти;
- види навчально-методичного забезпечення освітнього процесу та вимоги до них;
- форми та методи виховної роботи зі студентами.

вміти:

- визначати мету та завдання навчальних занять;
- застосовувати різні форми та методи освітньої взаємодії;
- застосовувати сучасні освітні технології, інформаційно-комунікаційні та інтерактивні;
- розробляти навчально-методичні матеріали та здійснювати контроль знань студентів.

Під час проходження асистентської практики передбачається проведення видів педагогічної діяльності, звіти за якими повинні бути включені у *портфоліо*:

- відвідання не менше одного заняття кожного типу (лекційного, практичного та лабораторного), що проводить керівник асистентської практики;
- підготовка і проведення одного лекційного заняття;

- самостійне проведення не менше трьох лабораторних та/або практичних занять;
- розробка роздавального матеріалу (у формі білетів для опитування або тестів) для письмового опитування студентів по визначеній керівником практики темі, проведення опитування за розробленими матеріалами та оцінка його результатів;
- проведення не менше двох контрольних робіт та здійснення перевірки їх результатів;

Під час проходження асистентської практики аспірант зобов'язаний:

- відповідально відноситися до виконання поставленого перед ним керівником асистентської практики завдання;
- виконати всі обов'язкові види педагогічної діяльності, проявивши при цьому свої професійні знання та навички;
- скласти письмовий звіт про виконану роботу;
- захистити його на засіданні кафедри.

Педагогічна асистентська практика проводиться після вивчення курсів «Педагогіка і психологія вищої школи» (магістерський курс) ; «Педагогіка вищої школи» (PhD курс).

3. Зміст педагогічної практики

Початковий етап (2 кредити ЄКТС).

Змістовий модуль 1. З'ясування та формування завдання та функцій практики.

Формулювання мети та завдання практики, що віддзеркалює основну ідею, її освітній, розвиваючий і виховний характер. Складення індивідуального плану проходження практики. Індивідуальне завдання розробляється керівником практики і видається аспіранту. Індивідуальне завдання повинно враховувати проблематику дисертаційного дослідження, передбачати застосування найбільш ефективних форм впровадження одержаних наукових результатів у навчальний процес. Індивідуальне завдання може бути спрямоване на керівництво науковими дослідженнями студентів, котрі здобувають вищу освіту за освітніми ступенями «Бакалавр», «Магістр», включати консультативну допомогу студентам щодо їх участі у наукових та науково-практичних конференціях молодих вчених.

Знайомство з навчально-методичною, науковою роботою відповідної кафедри, нормативно – правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті. Відвідування занять викладачів кафедри. Відвідуючи заняття провідних викладачів кафедри аспіранти повинні ознайомитися з різними способами структурування й представлення навчального матеріалу, методами активізації навчальної діяльності, особливостями професійної риторики, процедурою та прийомами оцінювання результатів навчання у закладах вищої освіти.

Зміст педагогічної практики аспірантів узгоджений з напрямками діяльності науково-педагогічних працівників: навчальною, методичною, науковою і організаційною.

Організація змісту занять, підбір методів, вибір логічних підходів (індуктивний або дедуктивний), використання проблемного підходу, самостійна робота. Відображення замислу і проекту заняття в плані-конспекті заняття.

Основний етап (3 кредити ЄКТС).

Змістовий модуль 2. Підготовка методичної розробки занять з дисципліни відповідної кафедри. Складання планів-конспектів занять та плану виховного заходу.

Складання розгорнутих планів-конспектів занять, обговорення з науковим керівником. Підготовка необхідних методичних та дидактичних матеріалів, вивчення технології проведення занять. Проведення на належному науково-методичному рівні заняття згідно індивідуальному плану. Участь у засіданні кафедри. Організація та проведення для студентів заходу виховного спрямування. Проведення засідання наукового гуртка або проблемної групи для вирішення поставленої наукової проблеми. Використання докладів з презентаціями. Обговорення.

Заключний етап (1 кредит ЄКТС).

Змістовий модуль 3. Підведення підсумків педагогічної асистентської практики.

Підготовка звітних матеріалів за підсумками проходження практики. Перевірка звітних матеріалів керівником практики та обговорення результатів. Захист результатів практики.

4. Методичне забезпечення

Програма педагогічної асистентської практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова; робоча програма педагогічної практики; силабус; навчально-методичні комплекси відповідних фахових дисциплін, а також конспект лекції, конспект практичного або лабораторного заняття, портфоліо з матеріалами щодо виконання всіх завдань практики.

5. Форми контролю і методи оцінювання

Контроль за ходом виконання програми практики здійснюється науковим керівником дисертаційної роботи здобувача освіти який надає методичну допомогу практиканту у плануванні та організації навчальної взаємодії, контролює роботу аспіранта, відвідує його заняття та інші види роботи зі студентами, оцінює роботу аспіранта і готує відгук про його роботу під час проходження практики. Науково-педагогічне і методичне консультування аспіранта під час проходження педагогічної асистентської практики здійснює консультант від кафедри педагогіки, який консультує аспіранта з питань навчально-методичного забезпечення проведення залікових занять, з питань підготовки і проведення заходу виховного (профорієнтаційного) спрямування, поза аудиторного заняття зі студентами, з питань оформлення документації.

До захисту педагогічної практики у ЗВО здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії подаються наступні документи:

- індивідуальний план проходження практики;
- відгук-характеристика керівника практики;
- портфоліо з матеріалами щодо виконання всіх завдань практики: звіт (у паперовому вигляді) про підсумки практики, що містить перелік проведених навчальних занять, методичної роботи, виховних (позааудиторних) заходів практиканта, плани-конспекти залікових занять (не менше однієї лекції, двох практичних, семінарських або лабораторних занять), аналіз одного з відвіданих занять викладачів або інших аспірантів; мультимедійні презентації до занять, роздатковий матеріал тощо; план-конспект виховного (позааудиторного, профорієнтаційного) заходу що провів аспірант.

Документація подається керівнику практики в строки згідно з затвердженим планом роботи. До захисту практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали індивідуальний план практики і надали пакет документів передбачений Програмою.

Результати педагогічної практики та її захист оцінюються на підставі наданих звітних документів, а також висновків, які відображені у відгуку-характеристиці керівника практики.

Підсумковий контроль з практики відбувається у формі заліку. Підсумковий контроль здійснюється комісією, яку призначає завідувач кафедри.

Результати підсумкового контролю заносяться у відомість обліку успішності, залікову книжку, індивідуальний навчальний план аспіранта. При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання з усіх видів робіт (навчальної, методичної та організаційної). Оцінювання діяльності аспіранта-практиканта здійснюється згідно Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

6. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Після закінчення терміну практики здобувачі освіти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Захист результатів проходження практики відбувається на засіданні кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології.

Форма звітності студента про проходження практики - письмовий звіт. Письмовий звіт подається на рецензування науковому керівникові практики від кафедри. У звіті мають бути відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки та пропозиції, список використаної літератури тощо. Оформлюється звіт за вимогами, встановленими програмою практики.

Письмовий звіт про проходження практики студент захищає на засіданні відповідної кафедри, за що може тримати максимальну оцінку 10 балів.

За результатами семестрової діяльності та захисту звіту аспірант отримує оцінку в балах, розрахунок якої наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Розрахунок кількості балів, отриманих студентом під час проходження практики

Види роботи	Кількість балів	
	мін.	мах.
Розробка, проведення та перевірка контрольної роботи	15	20
Аналіз відвіданих лекцій, лабораторних та практичних занять	5	10
Проведення навчальних занять	25	35
Підготовка опитування	5	10
Оформлення звітної документації	5	15
Доповідь під час захисту практики	5	10
Разом	60	100

Аспіранту, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно. Для аспірантів, зарахованих з посад науково-педагогічних працівників, які мають педагогічний стаж, або які поєднують навчання з науково-педагогічною діяльністю, практика рішенням кафедри може бути скорочена або перерахована (за умови надання позитивної характеристики з місця роботи).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Оцінка за національною шкалою	Практична підготовка
	Здобувач освіти
Відмінно	Всі завдання асистентської практики виконано в повному обсязі, виявлено вміння аспіранта застосовувати і творчо використовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями педагогічної діяльності в закладі вищої освіти. Виявлено вміння будувати стосунки зі студентами, викладачами; вміння аналізувати освітній процес, проводити науково-педагогічні дослідження за різними методиками. Продемонстрована активність та ініціативність у підготовці та проведенні виховних заходів у ЗВО. Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від кафедри – «відмінно»
Добре	Завдання практики виконано. В ході виконання завдань, зокрема підготовка до занять, допускалися незначні помилки. Недостатньо аргументовано здійснював аналіз освітнього процесу. Під час проведення виховних заходів виявляв старанність. Звітна документація оформлена згідно вимог. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від кафедри – «добре»
Задовільно	Завдання практики виконано не в повному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Недостатньо обґрунтовано вибір методів проведення занять та форми проведення виховних заходів. Здобувач допускав помилки під час аналізу освітнього процесу. Звітна документація оформлена з помилками. У характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику від кафедри – «задовільно»
Незадовільно з можливістю повторного складання	Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види педагогічної діяльності. Звітна документація оформлена з помилками, на захисті звіту студент непереконливо відповідає, очевидною є нестача теоретичних та практичних знань, студент не вміє робити висновки, характеристика керівника практики є негативною
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Аспірант не виконав запланованих завдань практики і виявив повну невідповідність до практичної діяльності на репродуктивному та конструктивному рівнях майбутньої професійної діяльності.

7. Рекомендована література

Основна

Законодавчі і нормативні документи

1. Про вищу освіту : Закон України 1556-VII від 01.07.2014.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Про освіту : Закон України 2145-VIII від 25.09.2017.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Підручники та навчальні посібники

1. Васецька Л. І. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : методичний посібник. Запоріжжя : [ЗДМУ], 2020. 266 с.

2. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

3. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: підруч. – 3-є вид. переробл. і

доп. К.: Видавництво Ліра-К, 2018. 512 с.

4. Кайдалова Л.Г., Сабатовська-Фролкіна І.С., Альохіна Н.В., Шварп Н.В. Педагогіка та психологія вищої школи : навчальний посібник. Харків : НФаУ, 2019. 248 с.
5. Кочубей А.В., Якубовська С.С. Педагогіка та методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2017. 292 с.
6. Мельничук Л. Б., Шкабаріна М. А. Педагогіка і психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. Львів: «Новий Світ- 2000», 2022. 266 с.
7. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
8. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: підручник, 4-те вид. допов. та випр. Київ: Каравела, 2014. - 360 с.
9. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: практикум. Київ: Каравела, 2014. 335 с.
10. Стражнікова І.В. Дидактичні системи у вищій освіті: навчально-методичний посібник. Івано-, 2016.108 с.
11. Сучасна лекція: методика підготовки і проведення : методичний посібник / уклад. О.І. Безлюдний, Н.В. Безлюдна, О.М. Коберник, О.Л. Кірдан. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2017. 133 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/7819>.

Додаткова

1. Загірняк М., Чорний О., Сергієнко С., Несен М. Комп'ютеризовані засоби проведення лабораторних робіт - шлях до ефективної професійно-практичної складової підготовки і формування компетентного фахівця. Вища школа. 2017. No7. С. 46-56.
3. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
4. Козлова Г.М. Методика викладання у вищій школі. Одеса: ОНЕУ ротапринт, 2014. 200с.
5. Костик В. С., Головчук С. Ю. Педагогічні аспекти організації самостійної роботи студентів ВНЗ. Молодий вчений. 2017. No 4. С. 377-379.
6. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 180 с.
9. Методика викладання у вищій школі : навчально-методичний посібник / Уклад. : В. І. Кобаль. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 203 с.
10. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів : довідник для пед. та наук.-пед. працівників / уклад. Н. М. Савельєва. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. 80 с.
11. Паламарчук О. Викладання в університеті на засадах лідерства : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
12. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 241с.
13. Національний освітній глосарій: Вища освіта / авт.-уклад.: В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова/ За ред. В.Г. Кременя. К.:Плеяди, 2014. 100 с.
14. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
15. Рейс Філ. Секрети успішного навчання: практичні поради для студентів / Пер. з англ.. О. Гладкого. Львів, 2006. 256 с.
16. Теорія і методика викладання в вищій школі. / уклад.: І. О. Казак. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 116 с. URL: https://cpsm.kpi.ua/Doc/pvsh_lek_phd.pdf
17. Тюття Л.Т., І. Б. Іванова І.Б. Самостійна робота студентів в умовах інформаційного навчального середовища. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: збірник наукових праць. 2009. Вип. No6 (8). С.54–66. URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/145>
19. Швед М. Самостійна робота студентів: навч.-метод. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 205 с.

20. Ягоднікова В. В. Я Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека Інституту геологічних наук Національної академії наук України - <https://igs-nas.org.ua/index.php/uk/2014-10-23-23-38-34>
2. Вимоги до публікацій та фахових видань [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.vak.org.ua/profjournals.php>
3. Графік проведення тренінгів та майстер-класів освітній WEEKEND – Режим доступу: <http://www.airo.com.ua/grafik-provedennya-treningiv-ta-mayster-klasiv-osvitniy-weekend/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського – <http://www.dnpg.gov.ua>
5. Державний геологічний портал <https://nadra.gov.ua/>
6. Електронний довідник про Землю. (англ.) - <https://editors.eol.org>
7. Концепція розвитку інклюзивної освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 No912) // Міністерство освіти і науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
8. Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. No 1176 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/
9. Міністерство освіти і науки України – <http://www.mon.gov.ua/>
10. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
11. Освітній портал «Педагогічна преса» <http://pedpresa.ua/185635-osvityan-zaproshuyut-na-vseukrayinskyj-naukovo-praktychnyj-seminar-web-stem-shkola-2017.html>
12. Освітні проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8-734064553392340/>
13. Офіційний сайт Одеського національного університету імені І. І. Мечникова - <http://onu.edu.ua>
14. Програма педагогічної асистентської практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/aspirantura/programa_pedagogichnoi_praktyki_aspirant.pdf,
15. Портал современных педагогических ресурсов – http://intellect-invest.org.ua/rus/library_shool_books/
16. Український проект «Якість освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.yakistosviti.com.ua